

час бойових дій в небі увижається примара: «Протираю очі і знов дивлюся, і ясно бачу велетенську чорну постать людини з велетенськими крилами, які метушливо билися в диму і хвилювали його на всі боки; чорні страшні довгі руки витягалися в наш бік, неначе хотіли пригорнути нас всіх до себе» [5; 58]. Чорна велетенська потвора, яка в дечому нагадує Змія з української міфології, в оповіданні служить символом прийдешніх демонічних потрясінь, які насувалися на долю народу та окремої «маленької» людини у переломну епоху.

Клим Поліщук у своїй творчості переосмислив українські фольклорні легенди та використовував елементи біблійних сюжетів. У прозі митця помітні сюжетно-композиційні моделі народної міфопоетики. Характерною особливістю композиції оповідань Кліма Поліщука є те, що фантастичні події в сюжетній канві відбуваються під час найбільшого напруження конфлікту твору, а в основній частині творів переважає наратив, у якому не порушуються реальні життєві співвідношення.

Література:

1. Белый Андрей. Символизм как миропонимание / Андрей Белый ; [сост., вступ. ст. и прим. Л. А. Сугай]. – М. : Республика, 1994. – 528 с.
2. Зварич І. Міф у генезі художнього мислення / Ігор Зварич. – Чернівці : Золоті литаври, 2002. – 236 с.
3. Лосев А. Ф. Диалектика мифа / Алексей Федорович Лосев // Лосев А. Ф. Философия. Мифология. Культура. – М. : Политиздат, 1991.
4. Минц З. Г. Поэтика русского символизма / Зара Григорьевна Минц. – СПб. : Искусство-СПБ, 2004. – 480 с.
5. Поліщук К. Вибрані твори / Клим Поліщук; упор. Валерій Шевчук; [передм. Сергія Яковенка]. – К. : Смолоскип, 2008. – 534 с.
6. Поліщук К. Жменя землі. Галицькі легенди / Клим Поліщук. – 2-ге вид. – Нью-Йорк : Б.м., 1965.
7. Поліщук К. Скарби віків. Легенди / Клим Поліщук. – Львів-К. : Русалка, 1921.
8. Поліщук К. Тіні минулого. Волинські легенди (книжка перша) / Клим Поліщук. – К. : Сяйво, 1919. – 135 с.

Mythology in Symbolist Prose by Klym Polishchuk

The particularities of mythology in symbolist prose by Klym Polishchuk are explained in the article. There are two time planes of plot evolvement in fantastic stories by Klym Polishchuk: past and present. Fantastic events in the past have continuation in the present time. They are happening during the greatest tension of the composition conflict.

Тетяна Коваленко (Донецьк)

ПОЛЕ ТЯЖІННЯ УКРАЇНСЬКОГО ФОРМАЛІЗМУ (ДО ПРОБЛЕМИ КОНТЕКСТІВ ФОРМАЛІЗМУ В УКРАЇНІ)

Український формалізм 1920-х рр. і досі залишається належним чином не вивченим, наслідком чого стає неадекватне сприйняття і оцінка здобутків вітчизняного літературознавства 1920-х рр., його місця у європейському літературознавчому просторі, а також художніх творів зазначеного періоду. Проблема українського формалізму останнім часом була актуалізована у дослідженнях С. Матвієнко [13], Я. Поліщука [16] тощо: предметом вивчення були дискурсивна природа формалізму в Україні, джерела вітчизняного літературознавства 1920-х рр. Пояснення неуваги до формалізму криється у ряді зовнішніх і внутрішніх причин: офіційній консервації формалізму в СРСР, нереалізованості формалістського проекту в Україні, необхідності реконструювати вітчизняний «інтуїтивний» [16; 61] чи «розпорошений» [3; 49] формалізм, неготовності вітчизняного літературознавства сприймати аналізоване явище, позірній «прорадянськості» формалізму, опорі російській науці (із якою насамперед асоціюється формалізм) та ін. Внаслідок дії перерахованих факторів виникає парадоксальна ситуація, коли

найбільш впливовий літературознавчий дискурс ХХ ст., вивчення якого могло б багато що пояснити і у сучасному літературознавстві, лишається поза сферою зацікавлень дослідників. Перспективи, які відкриває дослідження вітчизняного формалізму, важко переоцінити, адже його вивчення дозволить глибше проникнути в літературний і літературознавчий дискурс 1920-х рр., допоможе зрозуміти специфіку історико-культурного розвитку першої половини ХХ ст.

Формалізм є складним культурним явищем початку століття, вивчення якого вимагає вирішення ряду проблем: вибір точки зору на формалізм, способу його опису, визначення методології, виявлення і врахування під час дослідження контексту постання і функціонування формалізму. Вибір точки зору на формалізм вимагає застосування здобутків наукознавства (зразок такого підходу див.: [5]), бо тільки у такому разі можливе з'ясування природи формалізму (власне, його *ідентифікація* [див.: 23]). Зокрема існує кілька *модусів* дослідження формалізму: формалізм як альтернативне самостійне літературознавство (Б. М. Ейхенбаум писав: «Так званий «формальний метод» утворився не в результаті особливої «методологічної» системи, а у процесі боротьби за самостійність і конкретність літературної науки» [27; 385]), як одна з наукових парадигм (за теорією наукових революцій Т. Куна [див.: 11]), як нова принципово відмінна парадигмальна матриця [5; 197], як основа провідного теоретико-літературного дискурсу ХХ ст. (т. зв. «літературознавчої граматики» [див.: 6]).

Ідентифікація формалізму тісно пов'язана із проблемою обрання способу його опису. Наявні на сьогодні *способи опису* формалізму дозволяють побачити два різновиди його вивчення, які умовно можна назвати «історичним» (роботи Б.М. Ейхенбаума [27], П. М. Медведєва (М. М. Бахтіна) [14], Б. М. Енгельгардта [28]) та «концептуальним» (стаття В. М. Жирмунського [7], певною мірою – дослідження О. Ханзена-Льове [25], П. Штайнера [32]); зазначені способи опису корелюють із поняттями *історії ідей* та *археології знання* М. Фуко [24; 135–141]. Відмінність історичного та концептуального описів полягає у шляху формування матриці формалізму: виходячи з логіки розвитку формалізму («зсередини» явища) чи концептуалізуючи базові поняття формалістів відповідно до обраної методології (через вибір «зовнішнього» фокусу). Порівняння матриць формалізму, запропонованих «концептуальним» та «еволюційним» підходом засвідчує їхню однотипність: складниками матриці виявляються *поетична мова*, *дихотомія матеріалу і прийому*, *художня конструкція* та *концепція історії літератури (літературний ряд і літературний побут)*. Отже, два наведені типи опису формалізму не заперечують один одного. Їхнє застосування варіюватиметься залежно від мети дослідження: акцентувати специфіку формалізму (В. М. Жирмунський, П. Штайнер), здійснити методологічну реконструкцію його розвитку (О. Ханзен-Льове), окреслити перебіг еволюції формалізму (Б. М. Ейхенбаум). Наявність наукового кола формалістів передбачає застосування насамперед «еволюційного» підходу, але за розпорошеності та організаційної неоформленості формалізму логічним буде застосування концептуальної сітки (як у випадку з українським формалізмом). Російський формалізм є найповнішою реалізованою версією літературознавчого формалізму, тому його концептуальна структура найбільш придатна для використання як матриці-інваріанту. Вимога методологічної чистоти дослідження зумовлює вивчення формалізму у межах «граматичного» теоретико-літературного дискурсу [6; 11], що не виключає можливості застосування різних підходів: власне формалістського, структурного (охоплюючи у такий спосіб і Празький лінгвістичний гурток та варіант формалізму Р. Якобсона, а також залучаючи здобутки Тартуської школи), семіотичного, деконструктивістського тощо.

Формалізм не є суто науковою теорією, обмеженою сферою академічної науки – формалізм протистоїть будь-якій застиглоті та академізму, опирається інституціоналізації, соціальному закріпленню. Унікальність формалізму як культурного явища початку ХХ ст. полягає у його здатності до розширення, до виходу за внутрішні і зовнішні межі, проникнення у позанаукові сфери. Такі його властивості змушують шукати специфічні способи вивчення формалізму, спрямовані передусім на відновлення ґрунту його постання і функціонування. Штучне відмежування формалізму від актуального для нього культурного простору суттєво збіднить сприйняття формалізму, приховає його потенційні можливості для виходу за межі *однієї* з літературознавчих теорій. Отже, метою запропонованої статті є виявлення контекстів

функціонування українського формалізму у 1920-х рр. Названа мета передбачає виконання таких завдань: моделювання взаємодії формалізму з контекстами його постання і розвитку, розгляд результатів такої взаємодії.

Відношення формалізму до контекстів його розвитку складно охарактеризувати однозначно (звичний спосіб вичленовування контекстів та простеження їхнього впливу на аналізоване явище не є адекватним шляхом дослідження поставленої проблеми). Метанауковий проект формалістів виникав і розвивався у межах системи взаємовпливів кількох семіотичних полів; відношення ж між ними і формалізмом можна метафорично охарактеризувати як *поле тяжіння*, центром якого постає формалізм (моделювання такої системи полів дозволить простежити їхній взаємний перетин, а «формалізоцентрична» модель може бути модифікована залежно від об'єкту вивчення). До полів, що «обертаються» навколо формалізму у запропонованому гравітаційному полі передусім належать марксизм (марксизм-ленінізм), національна ідеологія, авангард (насамперед футуризм), а також сюди можуть бути віднесені ніцшеанство і фрейдизм. Система комунікацій між названими полями та їхні модифікації під впливом комунікацій і становитимуть специфіку поля тяжіння українського формалізму.

Фокус сприйняття формалізму суттєво зміниться, якщо усвідомити його зв'язок із марксизмом, авангардом, національною ідеологією тощо: на поверхню вийде проблема ідеологічності формалізму. Гносеологічні зацікавлення є лише одним із векторів діяльності формалістів, які передусім були орієнтовані на творення нової культури. Суперництво за першість у будівництві нової дійсності спричинило конфлікт комунікацій полів формалізму, авангарду і марксизму, бо об'єктом впливу був один адресат, а проекти нової дійсності суттєво відрізнялися (про конкуренцію формалізму і марксизму див.: [20]). Факт суперництва формалізму і авангарду із марксизмом-ленінізмом був можливим з тієї причини, що у часи НЕПу тиск марксизму ще не був таким сильним, як пізніше [20]. Конкуренція за право побудови нового суспільства (легітимізації семіотичної практики) свідчить про співмірність та рівну значущість полів формалізму, авангарду і марксизму, про що також промовисто говорять масштаби війни проти формалізму [21] на тлі небажання вступати із формалістами у відкриту дискусію [20] (пояснити боротьбу проти формалізму взаємозаперечністю полів не можна, адже маємо їхнє мирне співіснування певний час: по суті, формалісти були першою групою, що заявила свою прихильність новому режиму [32; 25], вони активно долучалися до радянських проектів на кшталт вивчення спадщини В. І. Леніна, а на кінець 1920-х рр. вийшли на соціологічну проблематику у своїх дослідженнях – наприклад, концепція літературного побуту Б. М. Ейхенбаума [26]). Зіставлення боротьби проти формалізму в Україні і Росії унаочнить нерозвиненість вітчизняного формалістського проекту [див.: 2]. Головна причина конфлікту марксизму-ленінізму з усіма іншими ідеологіями полягає у його переході у прескриптивний дискурс, що заперечувало можливість співіснування із будь-якими іншими системами [20], але водночас не стало перепорою для поглинання інших дискурсів та застосування їх ідей (втілення концепції літературного побуту Б. Ейхенбаума у вигляді радянської письменницької комуни [2]; використання ідей професіоналізації письменницької діяльності, набутків футуристів у галузі «виробництва» художніх творів під час формування кітчевої радянської («соцреалістичної») літератури [8]).

Інтенції до пошуку безконфліктних комунікацій у межах поля тяжіння українського формалізму знаходимо у прагненні віднайти точку рівноваги між соціологічним методом у літературознавстві і формалізмом (наприклад: «Не вважаючи на крайнощі, треба все-ж сказати, що формальний метод (з необхідними поправками) є цінне наукове придбання і, разом з методом соціологічним, стоїть на черзі в справі наукового аналізу творів письменства» [29; 29]. Див. також: «Але треба зрозуміти, що поволі витворюється справжня синтеза соціологічної і формальної шкіл, що, віримо, неминуче призведе до розуміння фактів мистецтва, як конструкції, комплексу засобів життєвого матеріалу, що його (комплекс) утворено соціальними причинами й що він (комплекс) посідає силу ідеологічного впливу» [17; 44]). Художнім втіленням перетину полів авангарду, формалізму і марксизму певною мірою можна вважати концепцію лівого роману та лівого оповідання, в основі якої лежала ідея «влучного виробництва» «хорошої культурної продукції» – «енергійних, струнко розроблених творів, що відбивають свою добу» [15; 364]. Надаючи лівому роману таких характеристик, як фактичність, висока ідейність та

сюжетність [15], змістовність, лаконічність, «більшовицько-виробничий підхід до теми та її обробки», новизна [12; 38], автори концепції знаходили центр ваги трикутника «формалізм – авангард – марксизм», являючи зразок успішної взаємодії названих полів.

Прагнення до моделювання дійсності (щонайменше – літературного дискурсу) у формалізмі призводило до синтезування в особі одного автора функцій письменника і літературознавця. Глибше проникнення у подібний досвід увиразнить відмінність українського і російського формалістських проектів: якщо для російських формалістів багато важило застосування теорії у художньому творі [19], то в українських митців найчастіше зустрічається протилежна інтенція – створити у художній прозі непроартикульовану теорію, але з тим же прагненням впливу на літературну ситуацію. У художній прозі 1920-х рр. це прагнення оформилося у вигляді текстів «літературознавчого» характеру, спрямованих на формування читацької та письменницької аудиторії через продуману систему заходів для створення позитивного досвіду читання для подальшого його застосування (виховання хорошого літературного смаку). Подібні твори найчастіше базувалися на оголенні прийому і носили характер «текстів про тексти».

Продумана робота з рецептивним досвідом читача перетворювалася на систему важелів впливу, складний механізм регулювання літературної ситуації. Ці тенденції були характерні як для «безсюжетної» прози 1920-х рр. (наприклад, незаповнення лакун у художніх текстах, завдяки чому відбувається «втягування» читача у текст, активне формування його естетичного досвіду у малій прозі Миколи Хвильового і Григорія Косинки [див.: 10]), так і для зразків «сюжетної» прози. Такого типу тексти формують парадигму метафікціональних творів, спрямованих на самоосмислення під час розгортання [31]. Конструктивним моментом у них стає наскрізне оголення прийому та пародіювання інших літературних рядів. Так, об'єктом пародіювання у романі Дмитра Бузька «Голяндія» виступає як попередня традиція (класична романістика), так і сучасне автору письменство (селянський роман) [див.: 4]. Найяскравішим прикладом формалістської прози Майка Йогансена є роман «Подорож ученого доктора Леонардо та його майбутньої коханки прекрасної Альчести в Слобожанську Швейцарію», осмислення якого можливе лише у зв'язку із його ж трактатом «Як будується оповідання. Аналіза прозових зразків»: маємо дзеркальне відображення романного і наукового (точніше – псевдонаукового) дискурсів [1; 250–251], ключем для зіставлення яких є роботи російських формалістів (найперше дослідження В. Шкловського «Сюжет як явище стилю»). Поза цим неможливо побачити сліди конструювання тексту, усі авторські «ходи» з самовикриття, усвідомити багатшарову пародійність роману [1; 251]. Тому прозу Майка Йогансена цілком можна вважати «філологічною», орієнтованою перетворення літературного дискурсу, адже саме пародія здатна здійснити «переключення» рядів, яке, згідно з теорією Юрія Тинянова, і складає сутність літературної еволюції [22; 277]. Перелік прозових текстів, спрямованих на формування позитивного читацького досвіду можна було б значно розширити, згадавши масив експериментальних творів (мала проза і романи Гео Шкурупія, Гео Коляди, «візуалізовану» прозу Андрія Чужого тощо). Латентний дидактизм аналізованих творів зумовлювався також їхньою функцією зразків нового *національного* письменства, тобто одного із засобів (до речі, доволі потужного) реалізації національної ідеології.

Ще одним результатом взаємодії формалізму та національної ідеології (а також меншою мірою марксизму-ленінізму) є пропонувані у 1920-х рр. концепції розвитку української літератури (від проектів авангарду до дискусії 1925–1927 рр.). Імпліцитно присутньою у таких концепціях вважаємо ідею «літературної еволюції» з поняттями боротьби літературних рядів, виходом маргінального ряду на поверхню (ключові поняття теорії літературної еволюції формалістів), що поєднувалися із вимогами автономізації літературного процесу до його незалежності від російського впливу. Розгляд концепцій розвитку української літератури, що пропонували у 1920-х рр., крізь призму ідей формалізму відкриє їхню односпрямованість (тяжіння до зміни літературного ряду), але водночас виявить орієнтування на відмінний результат. Проблема формалізму і національної ідеології потребує ґрунтовнішого вивчення, що дозволить усвідомити специфіку функціонування українського формалізму 1920-х рр.: причини його постановня і недостатнього розвитку, ступінь і характер залежності від пошуків російських формалістів тощо.

Менш очевидною є взаємодія формалізму із ніцшеанством і фрейдизмом, хоча результати цієї взаємодії можуть стати ключем до розуміння природи ідей формалізму. Так, багато важить простеження типологічної подібності концепції літературної еволюції формалістів та теорій Фрейда: ідеться не про запозичення ідеї Фрейда, а про співпадіння поглядів на механізми розвитку та історичної спадковості (подолання впливу попередника у різних формах), перетин векторів пошуків [9]. Взаємодія ніцшеанства і формалізму вимагає реконструкції відносин формалізму і авангарду в українській літературі першої половини ХХ ст.

Дослідження українського формалізму у зв'язку із контекстами його постання і розвитку є необхідною умовою адекватного сприйняття функціонування формалістського проекту в Україні, винесення оцінок його успішності та реалізованості. Саме вивчення сукупності чинників постання і розвитку вітчизняного формалізму виявить його специфіку на тлі більш успішного російського проекту. Доцільним шляхом дослідження контекстів українського формалізму є моделювання поля тяжіння формалізму і комунікацій між його складовими. Система комунікацій між складовими гравітаційного поля українського формалізму свідчить про наявність інтенцій до безконфліктного спілкування, причиною кінцевої невдачі яких стала агресивна позиція інституціоналізованого поля марксизму-ленінізму та його прагнення до поглинання інших полів.

Література:

1. Біла А.В. Український літературний авангард: пошуки, стильові напрямки / А. В. Біла. – Донецьк : Донецький національний університет, 2004. – 446 с.
2. Бондар-Терещенко І. Чи є життя на Марксі, або Хроніка «червоного» формалізму / І. Бондар-Терещенко // Інфопорн. – 19.11.2008. – Режим доступу до журн. : <http://infoporn.org.ua/2008/11/19/chi-e-zhittya-na-marksi-abo-hronika-%E2%80%9Cchervonogo%E2%80%9D-formalizmu/>
3. Будний В. Феномен українського формалізму: аспекти і контексти / В. Будний // Матвієнко С. Дискурс формалізму: український контекст (Соло триває... нові голоси. Лекція на пошану С. Павличко). – Львів : Літопис, 2004. – С. 49–56.
4. Бузько Д. Голяндія (закінчення роману) / Д. Бузько // Нова Генерація. – 1929. – № 12. – С. 4–16.
5. Дмитриев А., Левченко Я. Наука как прием: еще раз о методологическом наследии русского формализма / А. Дмитриев, Я. Левченко // Новое литературное обозрение. – 2001. – № 50. – С. 195–245.
6. Домашенко А. В. Об интерпретации и толковании / А. В. Домашенко. – Донецьк : ДонНУ, 2007. – 278 с.
7. Жирмунский В. М. К вопросу о «формальном методе» // Теория литературы. Поэтика. Стилистика / В. М. Жирмунский. – Ленинград : Наука, 1977. – С. 94–106.
8. Іванова Н. 1920-ті роки й український авангард: мистецтво для мас – від митця-професіонала / Н. Іванова // Слово і час. – 2003. – № 12. – С. 20–27.
9. Калинин И. История литературы как familieroman (русский формализм между Эдипом и Гамлетом) / И. Калинин // Режим доступу до джерела : <http://www.nlobooks.ru/rus/magazines/nlo/132/149/>
10. Коваленко Т. Проблема «безсюжетної» прози в українській літературі (на матеріалі творчості М. Хвильового та Г. Косинки) / Т. Коваленко // Матеріали всеукраїнської студентської наукової конференції «Слово про будинок «Слово» ... – Х. : ХНУ ім. В. Каразіна, 2008. – С. 32–39.
11. Кун Т. Структура научных революций / Т. Кун ; [пер. с англ. И. З. Налетова]. – М. : Прогресс, 1977. – 300 с.
12. Ланський М. Лівий роман / Ланський М. // Нова Генерація. – 1927. – № 2. – С. 34–38.
13. Матвієнко С. Дискурс формалізму: український контекст (Соло триває... нові голоси. Лекція на пошану С. Павличко) / С. Матвієнко. – Львів : Літопис, 2004. – 144 с.
14. Медведев П. Н. Формализм и формалисты / П. Н. Медведев. – Ленинград : Издательство писателей в Ленинграде, 1934. – 210 с.
15. Парамонов Б. Формализм: Метод или мировоззрение? / Б. Парамонов // Новое литературное обозрение. – 1995. – № 14. – С. 35–50.
16. Поліщук Я. Література як геокультурний проект / Я. Поліщук. – К. : Академвидав, 2008. – 304 с.
17. Полторацький О. Крізь формальну методу / О. Полторацький // Нова Генерація. – 1927. – № 2. – С. 38–44.
18. Полторацький О. Як виробляти романи / О. Полторацький // Нова Генерація. – 1928. – № 5. – С. 364–368.

19. Разумова А. Путь формалистов к художественной прозе / А. Разумова // Вопросы литературы. – 2004. – № 3. – Режим доступа до журн. : <http://magazines.russ.ru/voplit/2004/3/raz6.html>
20. Тиханов Г. Заметки о диспуте формалистов и марксистов 1927 года / Г. Тихонов // Режим доступа до джерела : <http://magazines.russ.ru/nlo/2001/50/tihan-pr.html>
21. Троцкий Л.Д. Формальная школа поэзии и марксизм / Л. Д. Троякий // Режим доступа до джерела : <http://www.opojaz/critique/trotsky.html>
22. Тынянов Ю.Н. О литературной эволюции // Поэтика. История литературы. Кино / Ю. Н. Тынянов / Отв. ред. В. А. Каверин, А. С. Мясников. – М. : Наука, 1977. – С. 270–281.
23. Уолгар С. Идентификация и определение научных коллективов / С. Уолгар // Научная деятельность: структура и институты : [сб. переводов] / Общ. ред. и вст. статья Э. М. Мирского и Б. Г. Юдина. – М. : Прогресс, 1980. – С. 200–217.
24. Фуко М. Археология знания / М. Фуко / Пер. с фр. ; общ ред. Бр. Левченко. – К. : Ника-Центр, 1996. – 208 с.
25. Ханзен-Леве О. Русский формализм: Методологическая реконструкция развития на основе принципа остранения / О. А. Ханзен-Леве ; [пер. с нем. С. А. Ромашко]. – М. : Языки русской культуры, 2001. – 672 с.
26. Эйхенбаум Б. М. Литературный быт // О литературе : Работы разных лет / Б. М. Эйхенбаум. – М. : Советский писатель, 1987. – С. 428–436.
27. Эйхенбаум Б. М. Теория «формального метода» // О литературе : Работы разных лет / Б. М. Эйхенбаум. – М. : Советский писатель, 1987. – С. 375–408.
28. Энгельгардт Б. М. Формальный метод в истории литературы / Б. М. Энгельгардт. – Ленинград : Academia, 1927. – 120 с.
29. Якубський Б. Соціологічний метод у письменстві / Борис Якубський. – К. : Слово, 1923. – 62 с.
30. Bennett T. Formalism and Marxism / Tony Bennett. – London and New York : Routledge, 2003. – 180 p.
31. Orłowski V. Metafiction / V. Orłowski // Режим доступа до джерела : <http://www.geneseo.edu/~johannes/Metafiction.html>
32. Steiner P. Russian Formalism / Peter Steiner. – Ithaca, London : Cornell University Press, 1984. – 276 p.

The Gravitation Field of Ukrainian Formalism (to the Problem of the Formalist Contexts in Ukraine)

The article is devoted to the consideration of the contexts of origin and development of Ukrainian formalism. The gravitation field of Ukrainian formalism, the components of which are also Marxism, avant-garde, national ideology etc., and the system of communications between the components of formalism are examined.

Олена Сайковська (Одеса)

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО РОМАНУ 20-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Явище експериментального прозописма 20-х років ХХ століття – одне з проблемних питань історії українського письменства, що тривалий час витискалося на маргінесі літературознавства. Означник «маргінальна» цієї неординарної прози зрілого модернізму має поступитися перед означником «закономірна», як зазначають дослідники, адже в контексті 20-х експериментальний напрям був далеко не периферійним, задавав тон теорії та художній практиці, мав своїх апологетів і послідовників, розвинену образну, жанрову, стильову систему.

Досі експериментальна проза 20-х років у поодиноких наукових роботах монографічного характеру розглядалася фрагментарно, висвітлювалися лише окремі аспекти творчості найбільш яскравих представників цього напрямку: Майка Йогансена (передмова Р. Мельніківа до збірки перевиданих вперше після 20–30-х років «Вибраних творів» письменника, його ж кандидатська дисертація, предмет якої – поезія митця; статті у періодичних виданнях Юрія